

Pedagógiai környezetben. *Vajkai E. Júlia*: A gazdasági válság hatása a munkásgyermekre. — Március 23. *Arató Amália*: A napközi otthon az iskola, a család és a társadalom szempontjából. *Nemesné Müller Márta*: A gyermek szabad idejének pedagógiája. — Április 6. *Kosztolányi István*: A cserkészlet a 10—14 éves korban. *Lindenmayer Antónia*: A leánycserkészetről. — Április 20. *Fodor Márk*: A népiskola és a középfokú iskoláztatás között fennálló hézagok áthidalása. *Domokos Lászlóné*: Öntevékeny munkacsoportok az osztálytanításban. — Május 4. *Hittrich Ödön*: *A der, die, das* tanításának új módszere. *Lotzka Alajos*: A természettudományi oktatás nevelő értéke. — Május 18. *Varró Margit*: A zenei nevelés feladatai a serdülést megelőző korban. *Nyireő Éva*: A 10—14 éves kor olvasmányai. — Az előadások helye és ideje: Fővárosi Pedagógiai Szeminárium (VIII, Mária Terézia-tér 8, II. 107.), a hónap első és harmadik péntekjén d. u. 6 órakor. Belépődíj egy-egy előadásra 30 fillér. A Magyar Gyermektanulmányi Társaság tagjai, iskolák, valamint a fővárosnál működő pedagógusok nem fizetnek belépődíjat. Tagsági jegy az előadások helyén váltható. *Wesely Ödön* elnök, *Cser János* ügyv. titkár.

A *Magyarság Néprajza* címmel egy négykötetes munka jelenik meg a Kir. Magyar Egyetemi Nyomdánál több ezer illusztrációval. E munka a legújabb kutatások alapján először ismerteti rendszeresen és alapvetően népünk tárgyi és szellemi életnyilvánulásait. A legkiválóbb szakértők foglalják össze, amit a magyarság műveltségének kincseiről — az építkezésről, ruházatról, kis mesterségekről, népköltészetéről, népművészetről, zenéről, táncról, játékról, szokásokról és hiedelmekről — tudnunk lehet és tudniok kell mindazoknak, akik a néppel hivatalból vagy szeretetből foglalkoznak.

A *Magyarság Néprajzának* írói között ott vannak a Néprajzi Múzeum kutató tudósai, kik 30 éves munkásságuk eredményét közlik (*Bátky, Győrffy, Viski*). Ott vannak egyetemi tanáraink közül *Solymossy, Tolnai, Móra Ferenc*, a teljes hitelű tudós és országosan ismert mestere az írásművészetnek; *Kodály Zoltán*, a magyar zene szerzésének és tudományának büszkesége stb. A *Magyarság Néprajzának* sajtó alá rendezője *Czakó Elemér*, a Néprajzi Társaság elnöke.

Bővebb felvilágosítás és részletes ismertető kapható a Kir. Magyar Egyetemi Nyomdánál (Budapest, VIII, Múzeum-körút 6).

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Petz Gedeon, a nagy nevelő.

Petz Gedeon, a Pázmány Péter-Tudományegyetemen a német nyelvészet ny. r. tanára, Társaságunknak 1922-ben megválasztott rendes tagja, 1933 november 24-én töltötte be munkás életének 70. esztendejét. Ebből az alkalomból tanártársai, egykori és jelenlegi tanítványai november 23-án meleg ünnepségben részesítették a nagy tudóst és nevelőt. Az üdvözlő beszédek közül itt közöljük azokat, amelyek az ünnepeltnek főként tanári és nevelői érdemeit méltatják.

Szeretve tisztelt Kartársunk és kedves Barátunk!

A Pázmány Péter-Tudományegyetem Bölcsészeti Karának, de a Rector úr ómagnificentiájának megbízásából az egész egyetemnek nevében is mély tisztelettel s igaz benső szeretettel üdvözöllek 70. születésnapod alkalmából, amelyet a Kar tagjainak és volt s jelen tanítványaidnak Hozzád való mély ragaszkodása, íme, főlemelő ünneppé avat.

Valamennyien tiszteljük Benned a kiváló *tudóst*, aki a germanisztika haladását egy félszázad óta minden irányban máig, a legutolsó idevágó kutatások eredményéig, nyomon kísérte és átélte, egyben jelentős vizsgálatokkal gyarapította.

De valamennyien tiszteljük Benned az emberképzés művészt, a nagyszerű *tanárt*, a nagyhatású *pedagógust* is: minthogy valóban megélted a tudományos búvárkodás ihletét, ezért élt mindig lelkedben friss lelkesedés, didaktikai inspiráció, másokat indító lelki készség, áradt ki belőled sugalmazó erő. Hogy, az egyetemen is a tanítás igazában a lelkek személyes formálása, nem gyári munka, hanem a legszemélyesebb tevékenység, azt a Te példád tanúsítja legjobban. Nem véletlen, hogy már közel három évtized óta állasz mint igazgató, majd elnök a Középiskolai Tanárképző Intézet élén. Magad a germán filológiából az országnak leghatásosabb tanárképzője vagy. Minden számontevő német filológus vagy tanár az országban a Te tanítványod.

De valamennyien a legnagyobb tisztelettel veszünk körül Téged, mint *egyetemi embert*: annak az egyetemi gondolatnak vagy közöttünk a megtestesülése, amelyet a nagy német idealizmus a XIX. század elején klasszikusan fejtett ki s valósított meg az egyetem-sajátságos hivatásáról a nemzeti kultúra körében. Te egész életedet kizárólag az egyetemi eszmének szentelted. Több évtizeden keresztül mindmáig Karunknak vezére vagy, előttünk fiatalabbak előtt az egyetemi gondolat védelmében s az egyetemi tanácskozásban és köz-igazgatásban fényes mintaként ragyogsz. Mi képesített arra, hogy oly hosszú időn át mindenki elismerte a Karban csorbítatlanul a Te tekintélyedet? hogy ha Te komoly erkölcsi pátoszoddal valamiben állást foglaltál, ennek az egész fakultás számára mindig döntő jelentősége volt?

Először is az, hogy mindenki mélyen meg van győződve arról, hogy *igaz, tisztaszívú* ember vagy, a platonai állam uralkodó bölcsői közül való, akiket egyedül a közérdek irányít és soha az egyéni magánérdek; mindenki érezte jellemled hiánytalan korrektségét, egyéniséged nemes emelkedettségét, erkölcsi komolyságát és rendkívül érzékeny felelősségtudatát. De egy másik tulajdonságod is predestinált a vezérségre, a változó dékánok mellett mintegy az állandó tiszteleti dékánosság tekintélyére: *értelmed tiszta logikai világossága*, érveidnek mindig a tárgyból folyó immanens ereje, amelyet nem térített soha ferde irányba a szenvedélyek semmiféle *idolum specus*-a. S ha viszont valamit logikusan a tárgyi igazságában beláttál, *szívós akaratom* attól nem tágitott, férfias nyíltságod a harcot keményen állotta. Egyetemi tekintélyed és befolyásod titka: lelki egyensúlyozottságod, személyiséged zárt és következetes egysége,

önmagaddal való változatlan azonosságod. Te mindig az voltál, aki vagy; s az vagy, aki voltál.

Lelki struktúrádnak evvel a formai következetességével mélyen függ össze egyetemi politikádnak az a sajátága, hogy a formáknak, alaki szabályoknak nagy tisztelője vagy: mindig érzed a *vis superba formae*-t, a formának fölényes erőjét. Ezért az egyetemi szabályzatoknak köztünk legnagyobb ismerője vagy: a Karnak eleven kódexe és élő lelkiismerete.

Egyetemi politikád és kormányzatod mindig *konzervatív* volt: nem tudsz léleskedni valamely gondolatért csak azért, mert éppen új, de viszont nem is emeltél soha gátat az észszerű haladás elé. Sok tapasztalatod, nagy egyetemi életismereted a nagyralátó reformterveket mindig a kellő kritikai korlátok közé tudta szorítani. De viszont az egyetemnek történetileg kikristályosodott autonóm jogaiért mindig férfiasan síkraszállottál, úgy is, mint egyetemi tanár, úgy is, mint törvényhozó a felsőházban, ahol némes hévvel védted meg másfél évvel ezelőtt az egyetemnek a tanszékek felállítására és megszüntetésére vonatkozó iniciatív jogát.

Te, szeretve tisztelt kedves Barátunk, nemcsak φιλολόγος vagy, aki szereted a nyelvet és irodalmat kutatni, de φιλόανθρωπος is, aki szereted az embereket, elsősorban kartársaidat és tanítványaidat. Ezek ma, amikor átléped a pátriárkák korának küszöbét, összesereglettek ide, hogy leróják hálájukat azért a szeretetért és fáradságért, amelyet annyi önzetlenséggel, egyben sikerrel rájuk fordítottál. Arra kérjük az Egek urát, hogy Te, a nagy tudós és nevelő, még sokáig elmondhassd Solonnal: Γηράσκω δέι πολλά διδασκόμενος.

Kornis Gyula.

Tanítványaid és tudományunk nevében köszöntlek 70. születésnapod alkalmából. Minden tanítványod nevében: azok nevében is, akik deresedő fővel emlékeznek vissza tanításaidra és azok nevében is, akik ma mint gólyák ülnek lábaidnál. Ami bennünket, tanítványaidat a legöregebbektől a legfiatalabbakig összeköt, az a szerető tisztelet és mélységes hála, amelyet Irántad mindannyian érzünk.

És mi keltette bennünk ezeket az érzéseket? A Te szíved nemessége, férfias jellemed kiegyenlítetttsége és az a komoly felelősségérzet, amellyel hivatásodat egy életen át betöltötted.

De a tudomány nevében is köszöntlek, a magyar germanisztika nevében, amelybe bennünket az igazság szeretetével vezetted be és amelynek életed munkáját szentelted. Minden nyegleségnek ellensége voltál, a féltudást lenézted és aki iskoládon átment, a tiszta, a szigorú, módszeres tudomány avatottja lett.

Sok fájdalom és szomorúság közepett is, mely minden halandónak osztályrészüln jut, szép és áldott életet éltél. A Te életed szép volt, nemcsak azért, mert sikeres volt, hanem szép és áldott volt azért is, mert mielőtt tanítványaid szívükbe zártak volna, szívükbe zártak volt tanáraid.

Tudom boldog emlékezetű, nagy tanárainktól, Gyulai Páltól és Heinrich Gusztávtól, hogy mint fiukat szerettek, hiszen lelki ingok voltak. Tudom ezt két világhírű német tudóstól és tanártól is, az indogermanista Brugmann

Károlytól és a germanista Paul Hermanntól, akiknek kedves tanítványai közé tartoztál.

Budapesti egyetemi tanulmányaidat magától értetődően kitűnően fejezted be és olyan disszertációval szereztél meg a doktori oklevelet, amely kész tudóshoz is méltó lett volna. A magyar húnmondáról szóló értekezésed ennek a bonyolult kérdésnek vizsgálatában alapvető volt és gondosságával, valamint okos és világos ítéletével ma is irányjelző.

Német egyetemeken éppen akkor folytattad germanisztikai tanulmányaidat, amikor ott a junggrammatikusok a nyelvtudományban új korszakot teremtettek. Ezek a junggrammatikus törekvések természetesen kihatottak az egész germán filológiára és Te új tudással és új látással tértél vissza a hazába.

Itthon nem azt tartottad hivatásodnak, hogy egyszerűen folytassad mesztereid munkáját, hanem saját feladatodat kerestél, olyan feladatot, amely a hazai földből, a magyar viszonyokból nőtt ki. Heinrich Gusztáv a német irodalomtörténetet nacionalizálta, magyarította, te a német nyelvészetet és így ti ketten teremtettétek meg a magyar germanisztikát.

A történeti magyar térnek sok népe és néptörödéke van, de az éghajlat, amelyben éltek és az égbolt, amely alatt fejlődtek, magyar. E népek és néptörödékek multjának és jelenének kutatása és az államfenntartó magyarsághoz való viszonyának vizsgálata magyar tudomány és mi a germanisztikánkat mindig a magyar tudomány szerves részének tekintettük és tekintjük.

Te adtad meg az ösztönzést a hazai németiség nyelvjárásainak tanulmányozására, amelynek természetes folyománya e németiség telepítéstörténete és etnográfiaja volt. Az így megindult és ma is folyó kutatások eredményeit ismeri az egyetemes germanisztikai tudomány s mint a magyar kutatás eredményeit könyvelte el.

Német irodalomtörténeti szemszögből elsőnek világítottad meg a magyar hegedősök problémáját, mégpedig olyan új és termékeny módon, hogy a magyar kutatás ebben a kérdésben ma is a Tőled vágott ösvényen jár. Ugyancsak mint német irodalomtörténész mutattál rá először nyomatékkal azokra a kapcsolatokra, amelyek a magyar Bessenyeit a német Bécshez, a német Bécszet pedig a francia szellemiséghez fűzik.

Most van megjelenőben egyik legjelentősebb munkád, amelyben a hazai németiségre vonatkozó évszázados kutatás történetét tárgyalod. E tanulmányod oly nagy elmerüléssel és olyan átfogó tudással készült, hogy a magyar és német szellemi érintkezések gyökeréig hatol.

Amikor hazai németiségről van szó, természetesen nemcsak a csonka haza németiségét értjük rajta, hanem a történeti Nagy-Magyarország németiségét is, amelynek multja magyar volt és amelynek jövője is — bízunk Istenben — ismét magyar lesz.

Mondtam: életed szép volt és áldott. Tanítványaid ezrei lelkében él hatásod és élni fog nemes egyéniséged holtukig. Ezenkívül azonban munkád mint sarokkö van beépítve a magyar tudományba, a nagy magyar történeti tér tudományába. És ha hiszünk a magyar haza örökkévalóságában, hinnünk kell a

magyar tudomány halhatatlanságában is, és abban, hogy e tudomány művelőinek áldozatos élete nem volt hiábavaló.

De hiszen mi nem búcsúztatunk téged, hanem ünnepelünk. Lelkünk leghebb jókívánataival köszöntünk és kérjük a jó Istent, aki téged — mint mindenki — láthatóan szeret, kérjük a Mindenhatót, adjon derült lelket és jó egészséget. Áldja meg öregségedet napfényel és munkás boldogsággal, ahogyan ifjúságodat megáldotta. Adjon a virágos tavaszhoz mért gyümölcsös őszt!

Tanítványaid és barátaid nevében mély tisztelettel és forró hálával nyujtom át kiadványaink legújabb kötetét mint ünnepi ajándékot.

Bleyer Jakab.

A Tanárképző Intézet tanárainak és adminisztratív személyzetének nevében üdvözölöm Méltóságodat 70. születése napja alkalmából. Méltóságod egyetemi tanárrá 1896-ban lett s mint egyetemi tanár a Bölcsészettudományi Kar mellett működő Tanárképző Intézet ügyeinek intézésében 1899 óta vesz részt. 1889-ben lett báró Eötvös Loránd elnökle alatt a Tanárképző Intézet jegyzője, 1905-től 1925-ig az ő, majd Békefi Remig elnökle alatt igazgatója, s 1925-től Méltóságos Uram ez intézet elnöke. Idestova tehát harmincöt esztendeje, hogy mint egyetemi tanár a Tanárképző Intézet keretében vezeti, irányítja a középiskolai tanárképzést. Mi, akiknek megadatott a sorstól, hogy Méltóságod bizalmából Méltóságod munkájában segídezhettünk, hálával gondolunk arra az időre, amelyet Méltóságod oldala mellett eltölthettünk, s örömmel arra, amelyet még eltölthetünk; hálával és örömmel azért, mert mi Méltóságodban mint egyetemi tanárban s mint elnökünkben a középiskolai tanárság képzésének legideálisabb képviselőjét látjuk. Legideálisabb képviselőjét azért, mert Méltóságod előtt mindenkor az lebegett, hogy csak az lehet jó középiskolai tanár, aki az egyetemen szaktudományát a legmagasabb színvonalon ismeri meg s egyetemi pályája alatt arról, hogy e legmagasabb eredmények hogyan értek el, munka keretében maga is meggyőződést szerez. Ezt a célt szolgálták mindenkor a legkitünőbb rendszerezésben, a legnagyobb gondossággal kidolgozott egyetemi előadásai, ezt gyakorlati órái, szemináriumi s más természetű gyakorlati. Méltóságod azonban mindenkor szem előtt tartotta azt is, hogy azok, akiket így szaktudománya lelejtettebb titkaiba bevezet, túlnyomó többségükben mégis csak középiskolai tanárok lesznek. S hogy középiskolai tanárnak lenni mit jelent, azt Méltóságod saját középiskolai tanári működése idejéből jól tudta. Ezért Méltóságod mindenkor nagy súlyt helyezett az egyetemi tanítás és a középiskola igényeinek kapcsolatára, s nem csalódom, ha ennek tulajdonítom, hogy Méltóságod a tanárképzés adminisztratív ügyeinek intézésében is csaknem egész egyetemi tanári pályája alatt vezető szerepet vitt.

Hogy szaktudományilag sok jelesen képzett tanárjelölt hagyta el az egyetemet régen is, s hagyja el ma is, az az egyetem elvitathatatlan nagy érdeme; elvitathatatlan azonban az is, hogy a középiskola szempontjából a gyakorlati pedagógiai képzés és a középiskolai tananyagnak magasabb szempontból való megismerése tekintetében lényegesen több jól képzett tanárjelölt megy ki a középiskolába tanárnak ma, mint ment régebben vagy régen. S ennek

oka az a törvény, amely kötelezően rendeli el arra a bölcsészettanhallgatóra, aki középiskolai tanár akar lenni, a Tanárképző Intézet előadásainak hallgatását, az intézetbe való beiratkozást. Ez a törvény is Méltóságod sokévi tapasztalatának a gyümölcse, ennek a törvénynek létrejöttében, megalkotásában is Méltóságodnak elvülhetetlen érdemei vannak.

Nekünk, akik ezt a törvényt Méltóságod bölcs irányítása mellett végrehajtjuk, s akik közt többen vagyunk, akik szellemileg is résztveszünk a középiskolai tanárképzésben, jól esik most, ez ünnepélyes pillanatban megmondanunk, hogy Méltóságodban a tudós- és tanárképzés, úgyszintén a tanárképzés adminisztrációja terén a legideálisabb példaképünket látjuk. Amidőn hálással köszönjük hozzánk való mindenkori jószágát, arra kérjük a jó Istent, tartsa meg Méltóságodat zavartalan jó egészségben még sok esztendőn át.

Melich János.

Az élet nagy fordulóit számvetésre kényszerítenek. A gazdát megállítják a feléje bólogató érett kalászkok, hogy a sok fáradság után egyszer már nézzon szembe a természettel is és gyönyörködjék benne. A munkába temetkezett elmét is fölriasztja szent odaadásából a tisztelgők serege, hozván elébe szellemének, hatásának elismerés-, magasztaláskoszorúzza eredményeit. A sokágú munkát végzett ember ilyenkor látja csak, hányfelé osztotta szét lelke kincseit.

A gyakorló-gimnázium szerényebb helyet foglal el azoknak az előkelő intézményeknek rangsorában, amelyeknek Méltóságos Elnök Úr életét szentelte, s csak hódolatban, hálában, szeretetben kíván velük versenyezni. De erre — érzi — oka és joga van. Az az érzület, amelyet iskolánk Méltóságod magas személye iránt ápol, sokkal több a hivatali alárendeltség és tisztelet kapcsolatánál, s másrészt viszont a gyakorló-iskola ügye sem esik — úgy érezzük — sem Méltóságod munkásságának, sem szeretetének csupán a peremére.

Úgy érezzük, hogy azok a fiatal évek, amelyeket Méltóságod mint jelölt és mint tanár a gyakorló-gimnáziumban töltött, felbonthatatlanul összeforrasztották Méltóságodat az iskolával és azzal az eszmével, amelyet ez az iskola képvisel: a tanárképzéssel. Örök dicsősége marad iskolánknak, hogy olyan ragyogó szellemeket, mint Petz Gedeon, Finácsy Ernő, Négyesy László, meg tudott hódítani; sőt nevelni és táplálni tudott. Méltóságos Elnök Úr megértette ennek az iskolának a lelkét, átértette hivatásának, magasztos törekvéseinek fontosságát s magáévé fogadta őket egész életére, élete egyik program-pontjával iktatta. Milyen szerencse volt az iskolára s általa a közérdekre, s mennyi áldás fakadt abból, hogy a későbbi feljebbvaló nem idegenül, megértés nélkül, hanem szellemének teljes átértésével, meggyőződéssel, becsüléssel, ragaszkodással állott az alája rendelt intézmény oldalára. Sőt a meg nem értés, amely kivált pedagógiai téren annyi áldozatot szed s iskolánkat is annyiszor fenyegeti, ezt az értékes és sajátos magyar intézményünket tán még így is elsöpörte vagy kiforgatta volna már, ha Méltóságos Elnök Úr őrt nem áll mellette határozott és megingathatatlan egyéniségével, tudományos tekintélyével, súlyával és befolyásával. Meggyőződésnek és kemény ellenállásnak, tudásnak és tántoríthatatlan energiának kellett Méltóságos Elnök Úr

személyében egyesülnie, hogy ez az iskola eredeti szervezetében és elvszerűségében megmaradhasson.

Méltóságos Elnök Úr azonban az iskolát nemcsak megtartotta, hanem öröködött is felette úgy, mint édes gyermeke fölött.

Mindennapos életműködéseit is annyi állhatatossággal és jóindulattal, annyi, a részletekbe menő érdeklődéssel kíséri, amennyit csak a szeretet gondoskodása tesz érthetővé. Személyi és elvi ügyekben férfias meggyőződése határozottságával s félelem nélkül való igazságszeretettel áll őrt az iskola érdekei fölött. A puritán ember nem befolyásolható függetlenségét érvényesíti fölfelé és lefelé. S mégsem rideg előljárónk: örömrünk, bánatunk őszintén visszhangzik szívében, nemes lelke mindig segítségére kész. Gondoskodásában régebben tán több volt a személyes elem, de viszont csaknem személytelen bölcsességében megérdemli ez a kormányzás a gondviselésszerű nevet: nem gyámkodva kívánt vezetni, hanem önálló fejlődésre adott alkalmat és ösztönt, s felelősségérzést ébresztett. Bizony, bizony erős vár nekünk Méltóságod oltalma. Ime: a jellem nagyságának is kell a vezetésben érvényesülnie, hogy bebizonyosodjék annak az elgondolásnak az igazsága, amely a gyakorló-iskola legkedvezőbb életfeltételül a Tanárképző Intézettel való kapcsolatot szánta.

Méltóságos Elnök Úr! Meghatva állunk Méltóságod gazdag élete előtt. Mert gazdag ez az élet munkában, sikerekben, osztó, ajándékozó szeretetben, s legtermészetesebb visszhangja részünkről ebben az ünnepi órában mélységes hálánk. Kérjük Méltóságodat, fogadjja szívesen hódolatunkat, nagyrabecsülésünk, hűséges ragaszkodásunk és szeretetünk kifejezését. Szószólókul idézzük a nálunk töltött ifjú évek emlékeit s köztük azt a kedves egybevágást, hogy épp ma, november 23-án van 46 esztendeje annak, hogy Méltóságod a VI. osztályban próbatanítását tartotta a Wilhelm Tell-ből; külön házi jogcímünk is van tehát az ünneplésre. Alázattal kérjük Méltóságodat, tartsa meg iskolánkat továbbra is szeretete és gondoskodása tárgyai között, legyen támogatója s gyönyörködő tanúja munkásságának s ajándékozza meg kitüntető bizalmával azokat, akikre élete féltett kincsének gondozását bízta. Méltóságod életét pedig ragyogja be a nyugodt öntudat boldogsága, az elismerés fénye, a daliás öregség és friss munkakedv öröme nagyon sokáig!

Staud János.

Az üdvözlésekre *Petz Gedeon* a következő beszéddel válaszolt:

Méltóságos Dékán Úr! Igen tisztelt Kartársaim és Barátaim!
Kedves Tanítványaim!

Ezen a mai napon szívem el van telve a legmelegebb hála érzelmeivel: mélységes hálával az isteni Gondviselés iránt, mely e napot megérem engedte, hálával családomb tagjai iránt, akiknek szeretete életpályámon eddig elkísért, és köszönettel barátaim és tanítványaim iránt, akik ezen a napon itt egybegyűltek. Régi, igaz barátaim sorába számítom mindenekelőtt Szily Kálmán államtitkár úr öméltóságát, aki ékes szavakkal kifejezte a nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr üdvözlését és az ő, valamint saját jókíván-

ságait; hálás köszönetet mondok e kitüntető figyelemért és továbbra is kérem mindkettőjük nagyrabecsült baráti érzületét. Őszinte köszönetet mondok szeretett barátomnak, a bölcsészeti Dekán Úrnak is szíves szavaiért, melyekkel a Rector Magnificus megbízásából az egész Egyetemnek és különösen a Bölcsészettudományi Karnak üdvözlését és jókívánságait tolmácsolta. Szívemnek kimondhatatlanul jól esik e kollégialis elismerés, ámde még nagyobb köszönettel tartozom én magam e Karnak és az egész Egyetemnek azért, hogy egykor kebelébe fogadott és azután elhalmozott minden kitüntetéssel, amiben egyetemi tanár csak részesülhet. Ez a Bölcsészeti Kar nehéz időben, a háború közepett, rám ruházta a dékáni tisztelet két ízben is megválasztott az országgyűlés felsőházának tagjává; az egyetem összességének képviselője, a mind a négy fakultástól kiküldött választótestület pedig ezelőtt két évvel a legmagasabb egyetemi tisztséggel, a Rector Magnificus méltóságával tüntetett ki engem.

Tanári és tudományos munkásságomat hozzám mindig híven ragaszkodó kedves Bleyer barátom vázolta — bizonyára túlzott dicsérrettel — s egyben a mai alkalomból tőle szerkesztett emlékkönyvet nyújtotta át; hálásan köszönöm neki és munkatársainak e nagybecsű, kedves emléket! Mind a Dekán Úrnak, mind Bleyer barátomnak egyetemi működésemre való visszapiillantása engem is — mintegy kiegészítésként — egy kis futólagos visszapiillantásra készítet.

Tanári és tudományos munkásságom elsősorban a német filológia területén folyt, azonban úgy, hogy mindig arra törekedtem, hogy, ahol csak lehetséges volt, magyar nyelvi vagy irodalmi jelenségekkel létesítsek kapcsolatot vagy vonatkozást. Ez a törekvésem, valamint előbb már pályaválasztásom is, bizonyára származásomban, családi hagyományokban és neveltetésemben leli magyarázatát. Régi feljegyzések szerint egyik ősöm, Mauritius Petz 1648-ban, a vesztfáliai béke évében, Bajor-Frankhonból, Kulmbach vidékéről Magyarországra vándorolt s utódai azután hű fiaai lettek új magyar hazájuknak. A Sopronban letelepedett család tagjai többnyire szerény iparosok voltak, a XVIII. században azonban egyikük, *Petz Leopold* (1794—1840), az én nagyatyám, már kiemelkedett közülök és szellemi téren működött. Felsőbb tanulmányait a jénai egyetemen végezte, ott Goethével is érintkezett s hazatérte után a soproni ev. egyház lelkésze és az ottani líceum tanára lett. Főképp nyelvi tanulmányokkal foglalkozott s egyebek közt 1833-ban a M. T. Akadémia folyóiratába, a *Tudományos Gyűjtemény*be a szanszkrit és török nyelveknek a magyarral való rokonságáról figyelemreméltó értekezést írt, amelyről a mai magyar nyelvtudomány is elismeréssel emlékszik meg. Legidősebb fia, nagybátyám, *Petz Gyula* (1821—1882), szintén mint tanár és lelkész működött Szarvason és Mezőberényben, a tanügyi irodalom terén is fejtett ki munkásságot, amelyről Kornis Gyula „A magyar művelődés eszményei“ c. nagybecsű művében nemrég nagy elismeréssel szólt. Petz Leopold gyermekei közül a legfiatalabb volt *Petz Ernő* (1839—1866), édesatyám, akinek már korán — 27 éves korában — bekövetkezett halála után özvegye, gyermekeivel együtt, Pozsonyba költözött, ahol másik nagyatyám, *Geduly Lajos*, a pozsonyi ev. egyház lelkésze és a dunáninneni egyházkerület szuperintendense, gondoskodott

az árván maradottakról. Pozsony polgársága akkor túlnyomólag németajkú volt s így csakhamar egyformán bírtam a magyar és a német nyelvet. Majd tanítványa lettem az ottani ev. liceumnak, melynek hírnevét már a XVIII. században alapozta meg Bél Mátyás, aki mint az iskola igazgatója tanulmányi rendszerét a kor kívánalmainak megfelelőleg átalakította. Ezen intézet jeles tanárainak most is mélységes hálával tartozom; különösen hárman voltak rám tartós hatással: *Lichner Pál*, a classica philologia tudós tanára, a M. T. Akadémia tagja, aki egy fontos hazai német emlékünket, a XV. századból való budai jogkönyvet adta ki, *Hoffmann Frigyes*, a magyar nyelv és irodalom tanára (később a br. Eötvös József-Kollégium tanára) és *Schneller István*, a filozófiai propedeutika tanára, később a kolozsvári egyetem tanára és utolsó rektora, aki ezen mai összeövetelünket is megtisztelte jelenlétével. Mikor 1881-ben az érettségi vizsgálatot mint praematurus megállottam és pályaválasztásra került a sor, egyrészt az említett családi hagyományok hatása alatt, másrészt pozsonyi tanárain példáját és tanácsát követve, életpályámul a tanári pályát, szakcsoportul a magyar és a német nyelvet és irodalmat választottam. 1881 őszén a budapesti egyetem bölcsészeti karára iratkoztam be s itt a magyar nyelv és irodalomból *Gyulai Pál*, *Beöthy Zsolt*, *Budenz József* és *Simonyi Zsigmond* voltak tanárain, a német filológiába *Heinrich Gusztáv* vezetett be, a filozófiába *Medveczky Frigyes*. A fáradhatatlanul tevékeny, sokoldalú Heinrich Gusztáv irányítása mellett kezdtem meg irodalmi munkásságomat is. Már másodéves bölcsészethallgató koromban, 1883-ban, tehát éppen 50 évvel ezelőtt, adta ki első ismertető cikkeimet a tőle szerkesztett Egyetemes Philologiai Közlönyben. Utolsó egyetemi éveim alatt többször szóba hozta előttem azt a tervét, hogy egyetemünk bölcsészeti karán egy külön német nyelvészeti tanszék szervezését fogja szorgalmazni avégből, hogy az ő tanszékével kapcsolatos nagyterjedelmű germanisztikai anyag kettéosztassék, és arra buzdított, hogy ezt szem előtt tartva, minél alaposabban készüljek elő a nyelvészeti szakból. Midőn azután 1885-ben a magyar húnmondáról szóló pályanyertes munkám alapján sikeresen megálltam a bölcsészetdoktori szigorlatot, *Trefort Agoston* külföldi ösztöndíjat adományozott nekem azzal az utasítással, hogy németországi egyetemeken a germanistikából alaposan képezzem ki magamat. Így az 1885/6. tanévet a freiburgi egyetemen töltöttem, a következő tanévet pedig részben a lipcsei, részben a berlini egyetemen. Ekkép ez idő alatt módomban volt a germán filológia, az indogermán nyelvtudomány és a nyelvbölcselet legkiválóbb képviselőivel megismerkednem: Freiburgban az akkor mindinkább terjedő „újgrammatikus“ irány két vezérképviselőjével, *Paul Hermann* és *Brugmann Károly* tanárokkal és a pozsonyi születésű *Schröer Arnold*dal, az angol nyelv tanárával; Lipcseben *Zarncke Frigyes*sel, *Bahder Károly*lyal és *Wundt Vilmos*sal; Berlinben *Schmidt Erich*chel és *Schröder Edvárd*dal. 1886-ban a húsvéti szünetet Marburgban, *Wenker György* házában töltöttem, ahol a tőle megindított német nyelvatlasz munkálatai folytak. Wenker asszisztense akkor freiburgi barátom, *Kauffmann Frigyes* volt s az e környezetben nyert hatások alatt érlelődött

meg bennem az az elhatározás, hogy egykor majd megkísérlem a magyarországi német nyelvjáráskutatás megindítását is.

Külföldi tanulmányaimat befejezve, 1888-ban a budapesti ev. főgimnázium tanára lettem. Még gimnáziumi tanári működésem megkezdése előtt, 1887 április havában egyetemünk bölcsészeti kara a német nyelvészet magántanárává képesített. Ugyanennek a tudományszaknak egyetemi nyilvános rendkívüli tanárává nevezett ki később, 1896-ban, Ő Felsége, Ferenc József királyunk s ugyanennek a tárgynak lettem 1904-ben nyilvános rendes tanára, úgyhogy ezt a tudományt 1887 óta, összesen 46 éven át adom elő egyetemünkön.

Tanári működésem mellett már előbb megkezdett irodalmi munkásságot is folytattam, még pedig — Heinrich Gusztáv tanácsát és példáját követve — úgy, hogy a német nyelvi és irodalmi kérdések tárgyalásában lehetőleg figyelemmel voltam magyar kapcsolataikra is, amint azt már a magyar húnmondáról szóló munkámban is megtettem. 1892-ben Heinrich átadta nekem az Egyetemes Philológiai Közlöny modern filológiai részének szerkesztését. Ettől fogva Némethy Gézával együtt tíz éven át baráti egyetértésben szerkesztettük e folyóiratot, arra törekedve, hogy tudományos színvonalát minél inkább emeljük. E folyóirat szerkesztősége a mai nap alkalmából szintén emlékfüzettel tisztelt meg engem, amiért hálás köszönetet mondok.

Majd arra törekedtem, hogy említett marburgi tervemet megvalósítsam és a hazai német nyelvjáráskutatást megindítsam. Csakhamar akadtak megértő tanítványaim, mint elsők a szepesi Lumtzer Viktor és a bácskai Schmidt Henrik, akik közül az első, tudományunk nagy kárára, korán elhalálozott, az utóbbi — jelenleg a szegedi egyetemen a német filológia r. tanára — a nyelvjáráskutatásnak külföldön is elismert kiváló művelője lett. E nyelvjáráskutatás nálunk idővel mind nagyobb lendületet vett s így 1903 június havában a Magyar Tudományos Akadémia I. osztályában indítványt tettem, hogy a hazai nem-magyar nyelvjárások tudományos feldolgozására irányuló tervszerű munkásság induljon meg. Az osztály az indítványt elfogadta és az Akadémia összes ülése is hozzájárult (1904 január 25-én). E határozatnak elvi jelentősége volt, amennyiben e vizsgálatok ekkép az Akadémia égisze alatt indultak meg s ez biztosítéka volt annak, hogy e kutatás tisztán tudományos szellemben és minden politikától mentesen fog folyni. E vizsgálatoknak további tudományos jellegű következménye az volt, hogy hazai germanisztikánk figyelme idővel a hazai németiség régiebb irodalmi élete felé is fordult, amiben a vezető szerep természetesen Bleyer Jakab tanártársunknak jutott, aki 1911-ben Heinrich Gusztáv utódjául neveztetett ki a német irodalomtörténet tanszékére. Hogy ennek a lassankint mind több irányban elágazódó hazai germanisztikai munkásságnak termékei nyilvánosságra juthassanak, 1912-ben Német Philológiai Dolgozatok cím alatt külön sorozatot indítottunk meg, amelyből eddig már közel 60 füzet jelent meg. E tanulmányok gondolatmenetéről és főbb eredményeiről a minden füzethez csatolt németnyelvű kivonat tájékoztatja a külföldi olvasókat s így a németországi germanisztika művelői

is tudomást szereztek e munkásságunkról; idővel a német tudományos folyóiratok is igen elismerő ismertetésekkel közöltek e sorozatunk egyes füzeteiről.

Főleg a külföldi tudományos körök tájékoztatására szolgál egy Bleyer barátomtól kiadott németnyelvű tudományos folyóirat is: a *Deutsch-Ungarische Heimatsblätter*; ennek hasábjain megjelent dolgozataimban is lehető figyelemmel voltam a magyar-német vonatkozásokra: így egy (1930-ban megindult) nagyobb, eddig még befejezetlen cikksorozatban (*Zur Geschichte der Erforschung des ungarländischen Deutschtums*) a magyarországi németiségre vonatkozó kutatás történetét igyekeztem vázolni és midőn a mult évben az egész világ Goethe emlékének hódolt s e folyóirat is külön Goethe-füzetet adott ki, ebben Goethe magyarországi kapcsolatairól szóló dolgozatomat tettem közzé.

Egyetemi tanári hivatásomnak mindenkor egész odaadással éltem, tanítványaimat, akiknek száma együttvéve bizonyára sok ezerre tehető, mindig szeretettel és gondosan igyekeztem kiképezni és örömmel látom, hogy az a fiatal nemzedék, mely majdan a mi nyomdokainkba fog lépni, biztató, komoly jeleit adja élhivatottságának. Azonban a tudomány művelése és terjesztése közepett mindig őrizkedtem a szűkkörű egyoldalúságtól és arra törekedtem, hogy a természet és a művészet szépségei iránt való fogékonyságomat is megőrizzem. Szabad időmben meg-meglátogattam Európa nagyobb városait s Bécsben, Münchenben, Drezdában, Berlinben és Kopenhágában, Párizsban, Velencében és Flórencben gyönyörködtem a művészet remekeiben. A háború előtt a hegymászás sportjának is áldoztam, bejártam a Magas-Tátrát, majd a tiroli és a svájci Alpesekeket, fönt álltam a monarchia legmagasabb hegycsúcán, a közel 4000 méteres Ortleren, majd sok éven át az ampezzói dologmitok hegyvidékét látogattam, s ott Karunk nagynevű tagjának, báró Eötvös Lorándnak társaságában felejthetetlen szép időket éltem; megmásztam az ő kedvenc hegyét, a Monte Cristallót és részben övele barangoltam be a Cadin-hegycsoportot, melynek egyik csúcsa most a *Cima Eötvös* nevet viseli.

Ekkép, midőn ma visszapillantok elmúlt 70 évemre, én is elmondhatom Goethe szavait, melyeket Faustja II. részében Lynceus szájába adott:

Ihr glücklichen Augen,
Was je ihr gesehn,
Es sei, wie es wolle,
Es war doch so schön!

Mondhatom, hogy hosszú életem *szép élet* volt; ezt a rám nézve oly jelentős mai napot pedig barátaim szeretete és tanítványaim ragaszkodása életem egyik legszebb napjává avatta.

Mélységes hála és köszönet mindezért, szívemből fakadó köszönet!

Petz. Gedeon.

Suppan Vilmos.

1854—1933.

A Magyar Paedagogiai Társaság őszinte kegyelése kísérte el utolsó földi útjára régi kiváló rendes tagját és könyvtárosát, *Suppan Vilmost*, a

Budapesti Kereskedelmi Akadémia nyug. igazgatóját, kinek 1933 november 25-én történt elhunytában az utolsó félszázad egyik legbuzgóbb, igen sokoldalú pedagógusának és tanügyi munkásának eltávozását fájlaltuk. Suppan Vilmos a magyar pedagógusoknak abból a nemzedékéből való volt, melynek minden egyes tagja, mint legfőbb képviselője, Gyertyánffy István is. (az elhunyt ez utóbbinak szűkebb rokonsági s egyben szellemi köréhez és iskolájához tartozott), sokirányú tanügyi munkássága szintéziseként egész tevékenységét annak a vezérlő gondolatnak rendelte alá, hogy a népnevelési és népoktatási feladatok megoldása során fölmerülő összes egyéb oktatásügyi problémákat egy magasabb művelődési szempontból, az általános nemzeti kultúra szempontjából kell elbírálni, mert ily módon a nemzeti élet egységes művelődési atmoszférája fog kialakulni. Akárhogy állította hivatása, Suppan Vilmos a kiválóan tehetséges ember és a jelesen képzett pedagógus lelki adottságával valóban buzgón, teljes odaadással és szorgalommal teljesítette feladatait, s egy alkotó kornak lévén munkása, minden pozíciójában a működési teréről szolgáló intézmény elveinek kidolgozásában, szervezésében szerzett különös érdemeket. Műegyetemi tanársegédi és székelyudvarhelyi reáliskolai tanári éveinek kezdőműködése, 1874-ben meginduló tudományos és pedagógiai tapasztalatgyűjtése után nagy sikerrel dolgozott, mint a budai Paedagogium tanára, 1880-ban az első tanítói árvaház szervezésénél és vezetésénél, majd az 1885-i első országos kiállítás oktatásügyi csoportjának rendezése körül, azután 1886-ban a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban mint beosztott szakember, illetőleg az újonnan szervezett és első ízben valóban aktívvá vált Országos Közoktatási Tanács előadói tisztségében, hol először került szemtől-szembe a magyar közoktatásügynek, főleg a népoktatásnak összes nagy és nevezetes problémáival, vagyis igazán pedagógiai feladatokkal. Az Országos Közoktatási Tanácsban előadó társával, a magyar középiskolai pedagógiát megalapozó Fináczy Ernővel együtt sok évtizedre kihatóan értékes munkát végzett és nagy része volt az újabb gyakorlati pedagógiai tevékenység elmélyülésének előkészítésében. E nevezetes állomáshelyéről újabb fontos feladatok teljesítésére hívta el pályáját irányító sorsa, mikor 1892-ben a pedagógiai érdeklődés és a tanügyi reformtörekvések előterébe került leánynevelés szervezésének lett hivatott munkása az első budapesti állami felsőbb leányiskola igazgatói és az összes állami felsőbb leányiskolák miniszteri biztosa székében. A magyar nőnevelés története ma is ez ügy legjelesebbjei között említi Suppan Vilmos nevét s az idetartozó iskolatípusok munkásai bizonyára fájlalták a kiváló vezér távozását, mikor 1902-ben új fordulatként a tanügyi és kereskedelmi világ közös bizalma pályája befejezéséül, de csak 48 éves korában, tehát férfikora delén, gazdag pedagógiai múltja összes sikereivel és tapasztalataival, széles látókörével és sokoldalú képzettségével egy nagymúltú, de nehéz körülmények között élő, egyedülálló magyar intézménynek, a kereskedelmi tudományok akkori legmagasabb magyar fórumának s egyetlen főiskolájának, a Budapesti Kereskedelmi Akadémiának fővirágoztatására hívta el. Suppan Vilmos ebben a minőségben is jeles pedagógusnak s egyben kitűnő és avatott adminisztrátornak bizonyult, mert igazgatása

alatt az intézet nemcsak fölvirágzott, hanem a tőle kiválasztott kiváló tanári kar közreműködésével valóban európai hírnévnek örvendett. Suppan Vilmos azonban nemcsak jó adminisztrátor kívánt lenni, hanem kivette részét a magyar kereskedelmi oktatás elvi kérdéseinek tisztázásából, a kereskedelmi iskolák szervezésének munkájából s az erre a szakoktatási területre vonatkozó mélyreható pedagógiai érdeklődést magával vitte hosszú aktív tanügyi működésének befejeztével nyugalma csöndes napjaiba is. Mint a Baross-Szövetség esti kereskedelmi szaktanfolyamainak vezetője, még nyugalma éveiben is e téren dolgozott szervező munkásságával s ezenkívül állandóan figyelemmel kísérte a kereskedelmi oktatás körébe tartozó kérdések alakulását. Alig két esztendővel ezelőtt a 77 éves férfiú még egyszer, utoljára mélyen szántó, objektív bírálatával, a Magyar Paedagogia hasábjain megjelent terjedelmesebb dolgozatával kísérte a kereskedelmi iskolák sorsára vonatkozó vitákat és tanulmányokat.

A Magyar Paedagogiai Társaság megilletődéssel gondol vissza Suppan Vilmos nemes alakjára, nemcsak mint egyikére az utolsóknak, kik az 1891-ben alapító tagokként egybegyűlt pedagógusok közül még közöttünk jártak, nemcsak mint könyvtárosára, ki úgyszólván a Társaság megindulásától kezdve az elnökség tagjainak sorába tartozott s a Társaság szellemi életében legutolsó napjaiig mindenkor meleg érdeklődéssel résztvett, hanem mint olyan tiszteletreméltó egyéniségre, kinek a pedagógia nem pusztán kenyérkereset forrása, hanem a legnemesebb értelemben véve valóban szíve ügye volt, kit valódi lelki szükséglet és magasszárnyalású ideális felfogás vezetett a nemzetnevelői hivatásnak megszentelt ligetébe. Nagy tekintélye az egész magyar társadalom előtt s az a sokféle hivatalos kitüntetés, mely pályáján osztályrészül jutott neki, csak halvány visszfénye annak a derék munkának, melyet elhunyt tagtársunk a magyar nemzetnevelés terén végzett.

Legyen áldás Suppan Vilmos emlékezetén!

Gyulai Agósti,

Társaságunknak 1933 október 21-én tartott felolvasó ülésén *Friml Aladár* elnökölt és két előadás hangzott el. 1. *Temesy Győző*: *A nyár pedagógiai felhasználása*. 2. *Herodek Károly*: *A csökkent látású gyermekek oktatása*.

1933 november 18-án *Kornis Gyula*, majd *Mosdóssy Imre* elnöklésével tartott felolvasó ülésünk tárgysora ez volt: 1. *Somogyi József*: *A tehetség megállapításának problémája*. (Székfoglaló.) 2. *Boda István*: *Az értelmi nevelés feladatairól*.

1933 december 16-án *Friml Aladár* elnöklete alatt tartott felolvasó ülésünk tárgysorozatán is két felolvasás szerepelt. 1. *Bognár Cecília*: *A nevelő hatás lélektana*. 2. *Horn József*: *A közgazdasági műveltség növelésének fontossága, és lehetőségei*.

15

Bevezető szerkesztő: *Nagy J. Béla*, felelős kiadó: *Frank Antal*.

1935. — K. M. Egyetemi Nyomda, Budapest V. Múzeum-körút 6. — (F.: Czákó Elemér dr.)

